

Josip Jerković, Osnove dirigiranja, Univerza Josipa Juraja Strossmayerja, Osijek, 1999–2010

Osnove dirigiranja I, II in III so trije učbeniki, priročniki, ki so s podnaslovi *Taktiranje*, *Interpretacija* in *Literatura* izšli v založbi univerze Josipa Juraja Strossmayerja v Osijeku na Hrvaškem. Napisal jih je starosta hrvaškega zborovodstva in nekdanji redni profesor na tamkajšnji filozofski fakulteti (dirigiranje, zbor in partiturna igra), maestro mr. art. **Josip Jerković** (roj. 1938). Poleg tega je bil sodelavec številnih zborov in institucij na Hrvaškem in v tujini in je še danes zelo iskan član žirij ter mentor. Vse tri knjige so večinoma izšle v dveh natisih, zadnja celo v treh v letih 1999 in 2010. Gre za priročnike, ki imajo tako po svojih zasnovah in vsebinah kot tudi po pedagoških načelih didaktike in metodike zborovodstva širši, splošni, in ozki, strokovni vidik. Gre za aktualno zborovsko literaturo, ki že po svoji zasnovi temelji na bogatem zborovskem opusu hrvaških skladateljev, ki so že davno prešli svoje ozke nacionalne meje. »Glasba brez meja« bi lahko uvodoma napovedali Jerkovičev triptih. Kot piše avtor, gre v prvi vrsti za literaturo za študente dirigiranja, hkrati pa imajo vse tri knjige tudi splošno, dirigentsko funkcijo za vse tiste, ki se tako ali drugače spoprijemajo z dirigiranjem, s tem tako občutljivim in včasih kar preveč samoumevnim poslom v glasbeni umetnosti. Sistematika vsake knjige posebej že vnaprej zagotavlja, da gre po eni strani za spretnega zborovodjo, za tenkočutno umetniško in pedagoško osebnost. Vse od začetka do konca – od zajetnih in tehtnih predgovorov in uvodov pa vse do zaključnih znanstvenih

aparator (dodatki, literatura, viri, notno gradivo) – v vseh treh knjigah pomeni neke vrste obsežno in bogato literaturo za zborovodstvo in dirigiranje.

Osnove dirigiranja I – Taktiranje (1999 in 2010)

Na 183 straneh knjige avtor Jerković začenja svoje »obrtiške« izkušnje s taktiranjem; seveda potem ko v predgovoru in uvodu utemelji svoje namene in cilje, ko nekako (verbalno) postavi dirigiranje kot enega od najbolj tehtnih, zahtevnih in kompleksnih glasbenih poklicev. Sledi taktiranje, »spirtus agens« te (prve Jerkovičeve) knjige. Zanj se avtor še posebno dotakne pripravljalne drže in pripravljalnega giba. Tukaj je posebna pozornost namenjena vzmahu, tj. delu začetka skladbe, katere prvi del je krajši od ene dobe določenega taktovskega načina. Ker je ta eno najbolj zahtevnih tovrstnih opravil, je morda njegova problematika obdelana kar premalo široko, čeprav najdemo med razlago kar osem primerov tovrstne zahtevnosti in glasbo oz. zborovske začetke skladateljev Z. Grgoševića, V. Tamerlina, N. Heimana, I. pl. Zajca, C. Monteverdija in I. Brkanovića. Morda bi kazalo tovrstni problematiki posvetiti vsaj toliko pozornosti, kot bomo kasneje zasledili pri obravnavi korone. V poglavju o glasbenih merah so na vrsti vse za glasbeni potek običajne in posebne razdelitve. Sledi

že napovedano poglavje o koroni, tj. znaku nad noto ali pavzo ali pod njo, ki njeno vrednost podaljša vsaj za polovico. V glasbeni interpretaciji je to navadno tako dolgo, da dvakrat zaporedoma ni enako. To je seveda umetnost, ne le glasbe kot take, temveč tudi dirigiranja in (različnih) interpretacij. Sledi poglavje o tej, prav tako eni najbolj tehtnih prvin (vsake) glasbene interpretacije, ne le zborovske. Ob že omenjenem velikem številu notnih primerov sledi poglavje, ki je tako rekoč zgrajeno na izbrani glasbi oz. zborovskih primerih: o polimetriji in poliritmiji. Na koncu je dodana literatura oz. viri in seznam (uporabljenega) notnega gradiva.

Osnove dirigiranja II – Interpretacija (2001 in 2010)

Gre za še obsežnejšo knjigo (223 str.), ki začne s popolnoma novima uvodom in predgovorom. V celoti sta oba posvečena (glasbenim) interpretacijam, ki naj bi se jim posvetil vsak dirigent, tudi zborovodja. Gre pravzaprav za eno temeljnih značilnosti vsakega dirigenta oz. zborovodje. V interpretaciji je pravzaprav srž vsake glasbe. Skoraj polovico knjige avtor posveti temu delu pogleda na vlogo dirigenta oz. zborovodje. Po njegovem se delo za odločitev o interpretaciji začne že pri analizi partiture, nadaljuje v splošne smernice, notni zapis, (spet) korono, cezuro, končaj ali znak za konec skladbe, homofonijo, polifonijo, fraziranje in kancenciranje, posebne glasbene oblike, vrste partitur, slog izvedbe, dinamiko, ritem in tempo. Posebno poglavje je namenjeno zvočkovni izobrazbi ansambla; v njem avtor obdela celotno človeško

fiziognomijo, še kako pomembno vsaj za vokalni del glasbene interpretacije: od izgovarjave do petja, od (pevskih) registrov do glasov (moški, ženski, otroški), do pevskih vaj, vaj za upevanje in okraskov. V poglavju o delu s pevskim zborom začne avtor z avdicijo in nadaljuje z vzgojo za (čisto) intonacijo. V tem razdelku najdemo še repertoar, pomnjenje, zasedbo pevskega zbora, pevsko vajo (od priprave nanjo pa do dela s posamičnimi glasovnimi skupinami) in seveda najpomembnejše: nastop. V knjigo je avtor vključil posebno poglavje z naslovom Glasbeniki odgovarjajo in svetujejo. Gre za neke vrste aplikacijo vseh dosedanjih teoretskih in praktičnih napotkov za življenje in delo zbora. Med njimi najdemo največja imena hrvaške glasbe, kot so npr. Nikša Bareza, Željko Brkanović, Pavle Dešpalj, Darko Domitrović, Igor Gjadrov, Zoran Juranić, Vladimir Krpan, Igor Kuljerić, Mario Penzar, Antun Petrušić, Višnja Požgaj, Marko Ruždjak, Dragan Sremec, Mladen Tabruk, Dunja Vejzović in Mira Vlahović – marsikaterega od njih ni več med živimi, večina pa je dobro poznana tudi slovenski glasbeni (re)produkciji. Knjigo sklene literatura, ki je je nekaj več v primerjavi s prvo, in zapis o avtorju J. Jerkoviću.

Osnove dirigiranja III – Literatura (2001, 2006 in 2010)

Gre za najobsežnejšo knjigo iz triptiha. V njej so objavljeni podatki o zborov, vokalnih del, kot so otroški in ženski zbori, mešani (dela tujih skladateljev), mešani in moški zbori (dela hrvaških skladateljev) in avtorjeve opombe k objavljenim zborovskim

partituram. Če smo že doslej komaj opazili kakšno zborovsko delo slovenskega skladatelja (J. Jež in J. Gallus), so sedaj ta v primerjavi s svetovnimi in hrvaškimi skladatelji popolnoma prezrta. Na koncu knjige so poleg omenjenih natisov celotnih zborovskih partitur še pomembnejše Jerkovićeve opombe k partituram. Gre za šestinosemdeset komentarjev za prav toliko objavljenih zborov. Pri tem je avtor že v uvodu navedel nekatere poudarke svojega sklepnega dela dirigentskega triptiha, kot je npr. avtoritativni lik dirigenta zborovodje, dirigentova metodološka in psihološka priprava, neprestano kombiniranje in zlaganje motiva z motivom in takta s taktom ter realizacija celote; izbrana literatura ni najboljša po svojih absolutnih odlikah, avtor daje poseben poudarek jasnemu in natančnemu tempu, jasno odrejeni dinamiki, precizni metrični in ritmični sliki, popolnoma je treba slediti skladateljskim zapisom, pri tem pa so (dirigentske, zborovodske) roke vedno »v službi« tehničnih glasbenih zahtevkov, s poudarkom na izdelavi kadenc in fraziranja, postopati po korakih od otroškega prek ženskega, moškega do mešanega zbora, šele nazadnje (tudi) z glasbili, recitatorjem in s solisti, igranje vsake (zborovske) partiture na pamet, dodani so libreti oz. besedila objavljenih zborov, nekatere tuje je avtor tudi prevedel v hrvaški jezik. Glede nasvetov za interpretacije J. Jerković navaja, da gre za neke vrste najkrajše mogoče nasvete in za poudarke nekaterih posebnosti v določeni skladbi, in omenja različne rešitve na dane predloge s poudarki na glasbenih zamislih – te pa temeljijo na glasbeni natančnosti, logičnosti in okusu.

Poleg avtorja je pri omenjenem podvigu hrvaškega glasbenega založništva sodelovala cela vrsta sodelavcev. Uredništvo vseh treh knjig je prevzel avtor J. Jerković, recenzenti so bili trije (Igor Gjadrov, Zoran Juranić in Adalbert Marković), lektorica Ljiljana Kolenić, jasno in zborovsko ter dirigentsko uporabno notografijo sta prispevala Katica in Goran Jerković, ilustracije in enovito naslovno risbo z metronomom je prispeval Pavle Hegeduš, prelom in oblikovanje pa Tomislav Koščak.

Maestro mr. art. Josip Jerković, zasl. univerzitetni profesor, glasbeni pisec, pedagog in organizator glasbenih sporedov je doštudiral glasbo na pedagoški akademiji v Slavonskem Brodu in na glasbeni akademiji v Sarajevu, podiplomske študije pa je opravil na fakulteti za glasbo v Beogradu (Darinka Matić Marović). Poklicno je deloval v šolstvu, kulturi in na filozofski fakulteti Univerze Josipa Juraja Strossmayerja v Osijeku ter vodil različne glasbene ansamble. Posebne, tudi mednarodne uspehe je dosegel s pevskimi zbori v Slavonskem Brodu (Djura Salaja in Davor) in Osijeku (Akademski zbor). Bil je tudi glasbeni sodelavec zbora in simfoničnega orkestra HRTV, zagrebške in beograjske filharmonije, opere HNK v Osijeku, orkestra Gaudeamus, simfoničnega pihalnega orkestra HV idr. V svojih poustvarjalnih dejavnostih ima za seboj več kot tisoč petsto nastopov, na katerih je prvič izvedel več kot šestdeset del hrvaških in drugih skladateljev. Za potrebe hrvaških in tujih RTV-postaj je posnel okoli sto šestdeset skladb, koncertiral je po skoraj vseh hrvaških mestih ter sodeloval na vseh pomembnejših glasbenih revijah in tekmovanjih Republike Hrvaške in nekdanje Jugoslavije ter še v Avstriji, na Češkem, v Italiji, na Madžarskem, Poljskem, Slovaškem, v Švici, Vatikanu in Veliki Britaniji. Doslej sem imel čast sedeti z njim v mednarodni zborovski žiriji v Samoboru (2011, 2013) na tamkajšnjem mednarodnem zborovskem tekmovanju *Samoborsko zborovsko protiletje*. Do imenovanja za zaslužnega profesorja osiješke univerze je ustanovil in dolga leta tam vodil študij glasbene kulture, bil pa je (honorarni) profesor in zunanji sodelavec na glasbeni akademiji Zagreb – Osijek (zbor) in na katoliški bogoslovni fakulteti Zagreb – Đakovo (osnove cerkvene glasbe in gregorijansko petje). V svoji karieri je bil J. Jerković tudi dekan pedagoške fakultete v Osijeku (dva mandata), potem pa tudi idejni in strokovni ustanovitelj umetniške akademije v Osijeku in njen (prvi) dekan v ustavljanju. Recenziral in promoviral je okoli dvajset glasbenih izdaj, učbenikov, priročnikov in člankov in bil med vodji državnih in regionalnih seminarjev za dirigente (32). Je član Hrvaškega društva skladateljev, Hrvaškega društva glasbenih umetnikov, Hrvaškega muzikološkega društva in Hrvaškega društva glasbenih teoretikov, še vedno pa je tudi aktiven član programskih, strokovnih in ocenjevalnih komisij. Je predsednik programskega odbora Hrvaškega sabora kulture in predsednik umetniškega odbora Združenja hrvaških dirigentov. Poleg omenjenega dirigentskega triptiha je Jerković objavil vrsto strokovnih in znanstvenih del. Za svoje (do)življenjsko delo je bil večkrat nagrajen za dosežke na področjih kulture, vzgoje in izobraževanja ter za umetniške dosežke s priznanji in z nagradami (več kot devetdeset regionalnih, državnih in mednarodnih).

